

SAJÁTOS NEMZETKÖZI FELADATOK AZ EURÓPAI UNIÓ KÜLPOLITIKÁJÁBAN – MAGYAR KÖZTÁRSASÁG

TÓTH LÁSZLÓ

Ma Európában a nemzetállami logika és a közös európai fellépés vitája feszül. A kérdések úgy hangzanak, hogy melyik európai állam lenne hajlandó saját érdekeinek csorbításával lemondani a szuverenitásának sarkos elemeiről, például egy valóban közös európai külügyminisztérium javára? Lemondana-e Franciaország, vagy Nagy-Britannia a BT tagságról egy egységes uniós képviselő javára vagy nukleáris fegyverzetükről egy közös hadsereg javára? Kik lennének a vezetői ennek a közös hadseregeknek, és ebben a fegyveres erőben milyen szerepet tölthetne be a NATO? A meglévő struktúra feloldhatja-e a nemzetállami logikán alapuló torzszalkodásokat, nézetkülönbségeket halmazát, hogyan konvertálható mindez egységes egészé a nemzetállamok kettős szűrőjén keresztül? Kettős szűrőn keresztül, mert a kormányközi logikát követő stratégia igényli, hogy a döntéshozatali fórumokon túl, a ratifikáció érdekében az egyes országok belpolitikájában is meg kell védeni azokat. Ez például komoly akadály – a nemzetállami logika nem kiküszöbölhető, amely a 2001. szeptember 11-i eseményeket követően inkább akadályozó, mintsem segítő tényezőként van jelen az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikájának gyakorlatában.

Más kutatóktól eltérően én inkább úgy fogalmaznék, hogy az európai közös kül- és biztonságpolitika nem tekinthető a hagyományos értelemben vett közösségi politikának, mind céljaiban, mind eszközrendszerében, eljárási mechanizmusában kormányközi együttműködésre épül. A tagállamok itt ragaszkodnak legjobban, legerősebben nemzeti szuverenitásuk fenntartásához, ezen a területen továbbra is egyeduralgó maradt az egyhangú döntéshozatal.

Az eddigi tapasztalatok alapján azt mondhatjuk, hogy ez a közösnek nevezett kül- és biztonságpolitika nem volt képes kilépni a tehetetlenség és alkalmatlanság állapotából a nemzetközi hatékonyság és sikeresség irányába. Már a kezdetektől tapasztalható volt, hogy az egymástól eltérő nemzeti politikai szándékok az integráció fokozatos kiszélesedésével erősödnek. Az újonnan csatlakozók is magukkal hozták a tradicionális érdekeiket és az azokból származó ellentéteiket is.

Felmerül a kérdés: ebben a rendkívül összetett helyzetben hogyan tudja a Magyar Köztársaság az érdekeit érvényesíteni, miként jeleníthet meg az EU politikájában hozzáadott értéket? Engedjék meg nekem, hogy a délkelet-európai válságok rendezéséhez kapcsolódó szegedi konferenciák alapján megosszam Önökkel a kérdéskörhöz kapcsolódó tapasztalati úton szerzett ismereteimet.

Magyarország 2004. május elsejétől hivatalosan, de jure is az Európai Unió (EU) tagja. Ez a időre utaló megfogalmazás azért fontos, mert már a jelentkezés kezdetétől, a csat-

lakozási folyamat alatt és sajátosan a NATO felvétel után a Magyar Köztársaság nemzetközi politikája alkalmazkodott Európa szervezett integrációjához, és felkészülését is nemzetközi dimenzióban végezte. Ennek a speciális iránya az volt, hogy sajátos geopolitikai helyzetéből és a kilencvenes évek történéseiből eredően a felkészülés elméleti kérdéseit kezdettől megosztotta a szomszéd, illetve a közeli, de első körben nem esélyes, főleg balkáni országok civil szakembereivel, illetve érdekelt közéleti szereplőivel. Ez fontos nemzeti és szövetségi érdekek bizonyult, elsősorban az utóbb említett térség stabilitásának segítése szempontjából.

A regionális együttműködés és további erősítése, segíthet abban is, hogy az Európai Unió bővítésének folyamata minél hamarabb elérje a kimaradt szomszédokat, csökkentheti az abból fakadó nehézségeket és feszültségeket, hogy az egyes országok eltérő időpontban válhatnak az integrációs szervezet tagjává.

A regionális és szomszédsági kül- és biztonságpolitikában két kategória jelenik meg:

1. a felvételekre számításba vehető országok,
2. az esélytelenek.

Ebből is következik, hogy Magyarországtól a fenti tények differenciált szomszédság politikát követelnek. A magyar politika fő iránya nem az integrációkba való felvétel lobbizása, hanem a kritérium-megfelelés segítése a tapasztalatok átadásával és támogató külpolitikával. Ennek fő dimenzióját a kétoldalú és régiókat összefogó kapcsolatok képezik.

Magyarország státusza az objektív helyzetből adódó stabilizáló és cselekvő konzultációs szerep valamint ezeken keresztül az úgynevezett nemzeti töркеivitel részére kedvező feltételek megteremtése kell, hogy legyen. A csatlakozás elmúlt szakaszával Magyarország ilyen jellegű, – már az Unión kívüli irányokba és az EU-n belül folytatott – nemzetközi tevékenysége határozottabb irányt kapott. A kialakuló regionális irányok, formációk, együttműködési eszközök az említett országokkal intézményesebb kapcsolatokat jelentenek és ezek útján nemzeti és EU érdekek is megjeleníthetőek. Részben azért, mert regionális irányban a strukturális alapból¹ kedvezményezett ország, másrészt az EU donortevékenységét kifelé is közvetíti.

Ezért Magyarország érdekében az áll, hogy hangsúlyosan kezelje azokat a területeket, ahol hozzáadott értéket jeleníthet meg az Európai Unió számára. Az ország földrajzi elhelyezkedéséből, térségismeretéből és az integrációból (olykor nagy áron) szerzett pozitív és negatív tapasztalatok alapján az Unió keleti és délkeleti határainál tud kezdeményező módon hozzájárulni az EU külpolitikájához.

Visszatekintve az elmúlt időszakra – mára természetesen megváltoztak, átalakultak a regionális együttműködés megerősödött intézményi formái, székhelyei is – elmondható:

- a keleti irányt, a Nyíregyházi Kezdeményezés képviselheti,

¹ Az Európai Szociális Alap, az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalap orientációs „szekciója”, a Regionális Fejlesztési Alap, a Halászati Alap, valamint a Kohéziós Alap közös elnevezése.

- a Nyugat-Balkán felé megvalósuló regionális politika elsősorban a sikeres magyar projektként számon tartott Szegedi Folyamat, valamint a Stabilitási Paktum, a Quadrilaterale, illetve a SECI keretében mutatkozik meg,
- a Közép-Európai Kezdeményezés – részes államainak nagy száma és földrajzi elhelyezkedése miatt – mindkét nevezett irányban, mi több, északkelet felé is tud lépni.

Az olyan együttműködési formák, mint a Közép-Európai Kezdeményezés (KEK), a Délkelet-Európai Együttműködési Kezdeményezés (SECI), Stabilitási Paktum (SP), a Quadrilaterale, a Duna Bizottság és más „folyami együttműködések” a kormányközi együttműködés dimenziójában valósulnak meg, míg határon átnyúló, ún. eurorégiós együttműködések elsősorban a határ menti kistérségek, önkormányzatok, a civil szféra együttműködésének terepei.

Tekintsük át a fentebbi felsorolásban szereplő egyezmények némelyikét, kiemelt figyelemmel a Stabilitási Paktumra, jellegük, szerkezeteik összehasonlításában. Különbséget kell ugyanis tenni az együttműködési formák egyes csoportjai között.

Az utóbbiakhoz, amelyekről későbbiekben lesz még szó, a központi kormányzat és maga az Európai Bizottság is segítséget nyújthat, esetlegesen keretet adhat, de tartalommal a helyi érdekelteknek kell kitölteniük. A saját kezdeményezésen alapuló regionális és határmenti kapcsolatokat a kormányzat azzal segítheti, hogy szélesíti mozgásterületet és a megfelelő eszközökkel támogatja a határ menti térségek belső integrációját megcélzó tevékenységüket.

A közelmúltban történt döntő jelentőségű változásokkal – a bővítés, az Alkotmányos Szerződés, a Bizottság vajdó megújulása – kapcsolatos döntések új feltételeket teremtettek a regionális együttműködési politika számára. Magyarország az új körülmények között, a stabilizáció és felzárkózás következő szakaszában is elő kell, hogy segítse a tőle keletre és délkeletre fekvő térségekben:

1. a demokratikus intézmények és piacgazdaság fejlődését és megszilárdítását;
2. a civil szféra és a gazdaság szereplőinek szervezeti és véleményalkotási megerősödését,
3. a térségbeli kapcsolatok újjáélesztését, és
4. a különböző konfliktusok rendezését.

Az integrációs szervezetek tagjaként Magyarország – többek között – a fentebb nevesített rendszerek keretében együttműködhet a vele egy időben bekerülő államokkal, és segítséget nyújthat az euroatlanti integráció eddigi köreiből kimaradók számára.

HATÁRON ÁTNYÚLÓ EGYÜTTMŰKÖDÉSEK, EURORÉGIÓK

Az Alkotmány Szerződés az Unió alapjairól rendelkező I. része, önálló címben az Unió és a szomszédos országok kapcsolatai kiemelt fontosságát fogalmazza meg. Az I-56. cikkből kitűnően, az EU a vele szomszédos államokkal különleges kapcsola-

tokat épít a „jólét és a jó szomszédi viszony létrehozása révén, olyan térség létrehozása céljából”, ami az EU értékeire épül, melyet a „szoros együttműködésre épülő és békés kapcsolatok” jellemeznek.

Különleges, részben autonóm szerep jut az intenzíven formálódó magyar eurorégióknak. Ezek saját, illetve ezen belül helyi önkormányzati szinten egészítik ki – mindkét irányban, szubregionális érdekképviseletet megjelenítve – a magyar külpolitikai törekvéseket. Mindezek mellett, vagy talán előtt jelentős biztonságpolitikai tényezők is felismerhetők. A magyar regionális együttműködési politika alakításában és ezen keresztül az ország külpolitikai környezete stabilitásában fontosak a regionális formációk: ezekben az együttműködésekben eredményes és tevékeny szerepvállalást, a keretek hatékony kihasználását kell megcélozni.

A határon átnyúló, euroregionális együttműködések önkormányzati szinten valósulnak meg. Az önkormányzatokról szóló törvény az önkormányzatok – saját hatáskörben megvalósított – határon átnyúló együttműködéséhez széleskörű jogosítványokat biztosít – a központi kormányzat beleegyezése nélkül létesíthetnek külkapcsolatokat. Ezek az együttműködések a kormányzati szintű kapcsolattartás mellett egyéb módokat kínálnak az érintett régiók fejlődésének előremozdítására. Nem annyira politikai, de főleg gazdasági kapcsolatokat kell élénkíteni, támogatni a közös tulajdonlást, az инвестиciókat, a munkaerő és tőkeáramlást, természetesen a közös politikának megfelelően. Példaként kell megemlíteni Szeged tevékeny hozzájárulását a térség stabilizálására, a több országot érintő az élet nagy részét átfogó „regionális politikájára”.

Az eurorégiók létrehozásánál, az alapokmányokban lefektetett célok, együttműködési területek (gazdaságfejlesztés, kultúra, tudomány, sport, egészségügy, infrastruktúrafejlesztés, környezetvédelem, területfejlesztés stb.) jelzik, hogy a helyi szinten megvalósítani kívánt együttműködés a lehető legszélesebb körű és leggyümölcsözőbb kapcsolatok kialakítására törekszik.

A célok előremutatóak:

- a határmenti helyzet együttes javítása
- a közös érintkezési pontok összehangolása,
- a határ helyzetből következő előnyök kihasználása.

A határon átnyúló együttműködések eredményesen segíthetik enyhíteni, hosszú távon akár felszámolni is a schengeni határok mentén, az uniós fejlesztési programok, források megszerzésével a határ elválasztó jellegét

A KÖZÉP-EURÓPAI KEZDEMÉNYEZÉS²

A KEK a közép- és kelet-, délkelet-európai régió legátfogóbb együttműködési kerete – a politikai párbeszéd hasznos fóruma. Magyarország továbbra kezdeményezőként és érdekelteként egyaránt azonosul az együttműködés fő stratégiai célkitűzéseivel, nevezetesen:

- az európai egység létrejöttével;
- az új választóvonalak nélküli Európa kialakulásával;
- a politikai és gazdasági megújulás elősegítésével az EU kelet-, délkelet-európai régiójában.

A NATO és az EU bővítéssel bekövetkezett történelmi változások természetesen háttással voltak a KEK régióra is. Alapvető kérdés, hogy a NATO és az EU bővítés után, a jelenlegi transzatlanti problémák közepette, milyen szerepet tölthet be ez az együttműködési fórum.

A KEK-nek fontos szerepe volt és lesz abban, hogy az EU-taggá váló országok átadják a csatlakozási folyamat során felhalmozott tapasztalataikat a kívülállóknak. A KEK szerepet játszhat a demokratikus intézményrendszer és a piacgazdaság kelet-, délkelet-európai régióon belüli megerősítésében, hozzájárulhat a térség és az EU közötti kapcsolatok erősítéséhez. Fontosnak tartjuk, hogy az Unió értékrendje a KEK régióban is általánosan elfogadott legyen. A KEK természetesen továbbra is alapvetően konzultatív fórum marad, a sokoldalú párbeszéd lehetőségét kínálva. Megőrizheti figyelemfelhívó, esetleg konfliktus megelőző szerepét. A jövőben Magyarország, szellemi és pénzügyi hozzáadott értékeivel, már, mint donor ország támogathatja a kezdeményezés országait.

QUADRILATERALE³

A Quadrilaterale együttműködést a Dél-Európa felé irányuló regionális politika fontos eszközének tekintjük. 2004-től a Quadrilaterale három tagja EU-tagország. Magyaror-

² 1996 decemberében jött létre abból a célból, hogy ösztönözze a résztvevők közötti együttműködést, és előmozdítsa integrációjukat az európai struktúrákba. Tagállamai: Albánia, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Horvátország, Görögország, Magyarország, Macedónia, Moldávia, Románia, Szlovénia, Törökország, Szerbia és Montenegró. Az együttműködés alapja az 1999. április 29-én Athénban a közlekedési miniszterek által aláírt Egyetértési Memorandum, melyben Magyarország kifejezte együttműködési szándékát a nemzetközi közúti árufuvarozás megkönnyítésére a SECI régióban. A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium a Regionális Közúti Közlekedési Bizottság (Regional Road Transport Committee) munkájában folyamatosan részt vesz.

³ A mediterrán térség felé irányuló regionális politika eszköze a magyar-olasz-szlovén-horvát együttműködés, a Quadrilaterale (Q4). Az eredetileg három országot (Magyarország, Olaszország, Szlovénia) átfogó együttműködés 1996-ban szlovén kezdeményezésre jött létre azzal a céllal, hogy elősegítse Szlovénia NATO csatlakozását. Horvátország a magyar soros elnökség idején, a 2000 szeptemberi, gödöllői miniszterelnöki csúcstalálkozón nyert felvételt. A legmagasabb szintű politikai párbeszéd a felek között rendszeres.

szág, Olaszország és Szlovénia földrajzi közelsége, térségismerete révén hatékonyan segítheti nyugat-balkáni országok euro-atlanti integrációját. A 2004. január 30-i Ljubljana melletti miniszterelnöki csúcstalálkozóval megkezdett elnökségi évünk során új területekre is ki kellene terjeszteni az együttműködést. Jelenlegi elnökségi törekvéseink kiemelt elemei a balkáni gazdasági szerepvállalás fokozása, valamint a térség stabilitásának, biztonságának erősítése.

STABILITÁSI PAKTUM⁴

Ezt a szervezetet széleskörű, konfliktusmegelőző együttműködés, amelynek hat kiemelt területe van:

- helyi demokrácia és a határon átnyúló együttműködés,
- független média, illetve a jogi háttér megteremtése,
- infrastruktúra-fejlesztés,
- befektetésbarát környezet megteremtése, a fenntartható fejlődés ösztönzése,
- népességvándorlás kérdésének kezelése,
- szervezett bűnözés elleni fellépés.

Ennek az „Európai Unió-s projektnek”, már megvannak az alapvető tapasztalatai. Ezek egyike, hogy a nyugat-balkáni országok elkötelezettek az integrációs folyamat folytatása mellett. Ugyanakkor szem előtt kell tartani a thesszalóniki vállalások⁵ „mindkét részről” való teljesítésének fontosságát, az egyéni teljesítmények alapján történő előrehaladást.

HOZZÁJÁRULÁS AZ EU KELETI-DÉLKELETI POLITIKÁJÁHOZ, MAGYAR „IRÁNYSZERVEZŐDÉSEK”

Magyarországnak hangsúlyosan kell kezelni azokat a területeket, ahol hozzáadott értéket jeleníthet az Európai Unió számára, elsősorban keleti és délkeleti irányban. Kamatoztatni lehet: a földrajzi elhelyezkedésből, térségismeretből adódó kapcsolatokat;

⁴ Az EU kezdeményezésére Kölnben 1999. június 10-én fogadták el és a július 30-i sarajevói csúcstalálkozón erősítették meg. Tevékenységének koordinációjára három munkaasztalt hoztak létre: I. Demokratizálás és emberi jogok; II. Gazdasági kérdések; III. Védelmi és biztonsági kérdések. A hármas asztal két munkacsoportból áll 1. Biztonsági és védelmi, 2. Igazságügyi és belügyi. Az SP jelenlegi vezetője Erhardt Busek, központja Brüsszel.

⁵ A 2003 júniusi Thesszalóniki Európai Tanács rögzítette: „...bátorítjuk a tíz csatlakozó államot, hogy folytassák erőfeszítéseiket, annak érdekében, hogy teljesen felkészültek legyenek a tagállami kötelezettségek vállalására a csatlakozás idejére. Ez magában foglalja a közösségi jogszabályok szükséges fordításait is. A csatlakozás sikere érdekében, ezen előkészületek figyelemmel kísérése fokozódott, a Bizottság által előterjesztett rendszeres jelentések alapján.

tapasztalatokat a politikai, gazdasági, társadalmi átalakításban (rendszer váltásban); az euro-atlanti integrációs folyamat tanulságait.

A Szegedi Folyamat

A Szegedi Folyamat – mint a magyar külpolitika eszközrendszerének kiemelten fontos eleme – az EU-s célok megvalósításának eszköze is. Folyamatos kezdeményező szerepet vállal az EU célrégióra vonatkozó kül- és biztonságpolitikájának alakításában és végrehajtásában, a széles értelemben vett biztonság és a demokratizálódási folyamat felgyorsítása van e tevékenység fókuszában. A kedvezményezettek köre folyamatosan bővül mind országok, mind a képzésbe bevont foglalkozási rétegek szerint, de a térségben elfoglalt kulcsszerepe miatt elsősorban Szerbiára összpontosít.

A *Szeged Biztonságpolitikai Központ* – akadémiai, egyetemi és önkormányzati – bázisán kezdte meg működését 2000-ben a Délkelet-európai Oktatási Centrum (www.scsp.hu). A központ, a fenti célok érvényesítése érdekében igen gazdag és változatos metodikai formátumokkal végzi a képzést. Tréning programokat, fórumokat, work-shopokat és konferenciákat szervez a célközönség számára (mindenekelőtt Albánia, Bosznia és Hercegovina, Macedónia, Szerbia és Montenegró valamint alkalmanként Románia és Ukrajna helyi önkormányzatainak, regionális együttműködésben résztvevő szerveződéseinak, kormány szerveinek, az intézményi struktúráknak, a védelemben résztvevő szervezeteknek, egyetemeknek, a tudományos műhelyeknek, a civil szerveződéseknek, a helyi képviselői részére.)

Az integrációs tapasztalatok átadása, a célrégió európai integrációjának előmozdítása továbbra is a Szegedi Folyamat központi eleme. Fontos, hogy az integrálódni kívánó országok politikai elitje és a közvéleménye is elkötelezze magát az európai értékek iránt. A folyamat a demokratikus értékek közvetítésére, az EU-integrációs tapasztalatok átadására, a demokráciaépítés helyi szintjére helyezi a hangsúlyt.

Ebben a munkában hangsúlyozottan partnerséget kínál, lehetővé teszi a célországok cselekvő részvételét, és a nemzetközi közösség, az EU tagállamainak hozzájárulását is.

A központ tevékenységére, a projektek fontosságára jellemző egyik legfontosabb tény, hogy széleskörű együttműködéssel valósul meg és napjainkig több, mint 9000 fő vett benne részt.

A Nyíregyházi Kezdeményezés

A formálódó Nyíregyházi Kezdeményezés az EU új keleti politikájához, szomszédságpolitikájához való hozzájárulás, annak regionális kiegészítéseként jelenik meg. A Kezdeményezés célja: a helyi és regionális önkormányzatok közötti kapcsolatok erősítése az EU leendő új keleti határai mentén, az ukrán oldal önkormányzati képviselőinek képzése, a magyar (és más országbeli) EU-integrációs tapasztalatok átadása, és hozzájárulás

a régió sikeres felzárkóztatásához. A Szegedi Folyamat tapasztalatait felhasználva ez a kezdeményezés is a magyar diplomácia sikeres ágazatává válhat.

A BIZTONSÁG- ÉS VÉDELEMPOLITIKAI EGYÜTTMŰKÖDÉS

Az Európai Unió Alkotmány III. részben a jó szomszédság, a szoros együttműködés és békés kapcsolatokat magában foglaló térség létrehozása a közvetlen környezet különleges politikai, gazdasági, sőt biztonságpolitikai jelentőséget kap. Ebből kiindulva és az elmúlt évek történéseit figyelembe véve kiemelt figyelmet kell szentelni a biztonság- és védelempolitikai együttműködésnek. Ezek egyes elemeit helyi és regionális szinten, míg más részüket kormányzati feladatként kell megvalósítani.

Ilyenek lehetnek például:

- A határrendészeti és vámkezelési szervezetek munkájának, regisztrációjának közösen végzett elemei, az információ csere, az embercsempészettel, illegális migrációval szembeni közös fellépési formák (kétoldalú);
- A rendőri együttműködés, különös tekintettel a szervezett bűnözés és a terrorizmus területén (kétoldalú);
- Árvíz megelőzési, mentési és kárfelszámoló közös szervezetek, illetve a hazai intézményekkel kapcsolatos meghatározott forgatókönyvek és költségmegosztás kialakítása (többoldalú, kártérsek szerint);
- Folyamszabályozási és gátépítési nyomvonalak összehangolása;
- Környezetbiztonsági rezsimek összehasonlítása, a hiátusok közös fedezése, az ebből eredő vállalások (bilaterális);
- Riasztási és előrejelző rendszerek kialakítása, folyamatos képességemelés, az ezzel kapcsolatos költségmegosztások (többoldalú);
- Helyi rendészeti szervek együttműködései a jellegzetes határmenti bűnözéssel szemben (kétoldalú);
- A katonai együttműködés minimális formái részben a katasztrófa elhárítással kapcsolatban, közös gyakorlatokkal, a már meglévő közös csapatok fenntartásában, Szlovákia felé való szorgalmazásával, Horvátország bevonásával;
- Titkosszolgálati együttműködés;
- Járványügyi és megelőzési egyezmények, illetve közös intézmények, információcsere.

A közel másfél évtizedes tapasztalat azt mutatja, hogy a felsorolt szervezeti struktúrák és módszerek segítségével és azokon keresztül tud a Magyar Köztársaság hozzáadott értéket megjeleníteni az Európa Unió politikájához. A rendszerváltástól napjainkig megtett út, és az ország demokratikus átalakításában szerzett magyar tapasztalatok nagy segítséget jelenthetnek a felzárkózó és a csatlakozni kívánó országoknak.

Az összefogás szükségessége, az egyeztetett közös kül-és biztonságpolitika fontossága elvitathatatlan. Többek között azért is, mert a terrorizmust, mint jelenséget nem

lehet a rendelkezésre álló hagyományos eszközökkel kezelni. A terrorizmus a meglévő társadalmi rendet, intézményi rendszerét és struktúráját és annak vezetőit kívánja megsemmisíteni. A terroristák a meglévő nemzetközi jogrendet nem ismerik el. Többek között ebből is következik, hogy a II. világháború után kialakított nemzetközi jog alkalmatlan a terrorizmusból adódó problémák kezelésére, mint ahogy a nemzetközi szervezetek jelenlegi formájukban alkalmatlanok a globális biztonsági kihívások kezelésére. Ezen még csak csodálkozni sem szabad, hiszen többségük struktúrája a hidegháborús helyzetet tükrözi. Minőségi változás kell. Nem csak mondvacsinált reformok és lát-szattevékenységek.